

CSONGRÁDI LAP

VEGYES TARTALMU KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség: Főttér 27. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők. Megjelen minden vasárnap reggel. Kéziratok nem adatnak vissza.</p>	<p>Előfizetési díj: Egész évre 4 frt — Félévre 2 frt — Negyedévre 1 frt. Hirdetéseket a kiadóhivatal mérsékelt árjegyzék szerint számít. Egyes szám ára 8 kr.</p>	<p>Kiadóhivatal: Schwarz Sándor könyvkereskedése, hová az előfizetési és hirdetési díjak küldendők. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nyilttér petit sora 30 kr.</p>
---	---	---

Olvasóinkhoz.

jan. 1.

A „Csongrádi Lap“ jelen példányával lapunk második évfolyamának kezdő számát adjuk t. olvasóink kezei közé.

Egy-egy év leforgása számot tevő jelenség az ember életében; még nagyobb fontosságú azonban egy lapra nézve, mely a nagy közönség küzdelmeinek osztályosa és zászlóvivője, s így munkája, fáradsámai ezerszeresre vannak. S lényeges a különbség a kettő között különösen azért, mert míg az egyes ember szorgalmas munkája a megszolgált babérokat legtöbbször eléri, a közjó harcosságait a gúny és pártos visszavonás nyílat sebzik úton-útfélen.

Osztatlan bizalomra és támogatásra igényt egy hirlap csak az esetre formálhat, ha magának is összes céljai és eszközei a fölsimert társadalmi szükség fogalmával, s szellemi munkáinak egyéni legjobb meggyőződése a nagy közönség érdekeivel föltétlen azonosulnak.

A míg azonban egy hirlap a társadalmi elismerés ezen fokáig elérhet, tapasztalás szerint a közéleti bajok ezer nemével, soha nem vélt megpróbáltatásokkal kell megküzdenie; s ha e harcokból zászlóját diadalkoszorúsán hozta vissza, csak akkor vallhatja a közönséget magáénak, s építhet a jobb pártoló rokonszenvére.

Mi, kik e megpróbáltatásokon úgy a lefolyt évben, vala mint már előzőleg a „Tiszavidék“ élén, melynek alapvetői szintén magunk valánk, rég keresztül estünk, — nem lehetünk annyi alszeméremmel, hogy el ne mondjuk, miszeint küzdelemteljes multunkra pontosan és önzetlen kitarással teljesített kötelességből eredő öntudattal, a megelégedés érzetével, sőt jogos büszkeséggel tekintetünk vissza. S épp ezokból az új év kezdetén új programot adunk teljesen fölösleges.

Programmunk ezentúl is változatlan, s őszinte törekvésünk folyton egy és ugyanaz marad: Csongrád város és nagy közönségének javát, érdekeit minden körülmények között óvni, védelmezni s előbbre vinni amint csak arra mód és alkalom kínálkozik.

S hogy buzgó szándékaink jövőben is az óhajtott sikerre fognak vezetni, e tekintetben legnagyobb biztositékunk munkatársainknak eddigi, s ezentúl még folyton növekvő diszes névsora, melynek keretében *Éder János, Frank Zoltán, Holczér Adolf, Réti Ferencz, Söhlya Gyula, Sövényházy Antal és Tary István* urak mint állandó belső dolgozó társaink szerepelnek; ezenfelül pedig miként a multban, úgy a jövőben is bizalommal reméljük, hogy *Káldorné Vigh Rózsa, Marsóvszky Mariska és S. Nagy Kornélia* úrnők, *dr. Bojniczer Antal, Borbás Mihály, dr. Cicatricis Lajos, Hacker Mátyás, nt. Mark Balázs, Réti Ernő, dr. Sebők Adolf, Söhlya Antal, Vannay Ferencz, nt. Varga Mihály, és Zsiga János*, valamint vidékről *Bánfalvi Lajos dr. Berényi Pál, Bodor Ferencz, Freissperger Vilmos, Gáspár Imre, nt. Kapás Lajos, dr. Kárpáthy Karoly, Kiss Elek, Sz. Kovács Pál, Krébecz József, Petrovics László, Rudnyánszky Gyula, Sebők Zsigmond, Szakszó Kálmán, nt. Szalay Gyula, dr. Szigetváry Iván, dr. Sziklay János, Ujvári Béla és Vojtkó Pál* urak b. közreműködésökkel továbbra is lapunk szellemi támogatói fognak maradni.

E tudatban kérjük továbbra is nagyérd. közönségünknek szíves támogatását.

Kiváló tiszttel:

A „Csongrádi Lap“
szerkesztősége és kiadóhivatala

A templom, mint kortestanya.

Harmincz év leforgása alatt öt plébános vezette Csongrád városának valiasügyeit. Ezek közül négy olyan egyen volt, a ki hiveinek osztatlan szeretetét és bizalmát a szó teljes értelmében bírta.

Városunk buzgó róm. katolikus hivei közül azok, kik ismerték a jó Virter Lajost, a ki itt préposttá, avatott, majd meg érdemeinek jutalmazásául váci kanonokká léptetett elő és mint ilyen ma is Vácott lakik s a legnagyobb buzgalommal és odaadással él szent vallásunknak és vezeti a katolikus hivek lelki ügyeit; még maig is, a legnagyobb hálával és elismeréssel emlékeznek meg a jó lelkipásztorról, a ki hiveinek valóssággal igazi édes atyja volt.

Virter eltávozása után Alvinczy Ferencz neveztetett ki csongrádi plébánossá. Alvinczy Ferencz már mint sámsoni plébános tette ismertté nevét az által, hogy min homeopata számtalan egyénnek mentette meg életét, kor és vallás kiillómség nélkül. Alvinczy Ferencz volt az, a ki az 1848-49-iki szabadságharcz kitörése alkalmával papi talárját a honvéd attilával cserélte föl. Mint közhonvéd lépett be a magyar hadseregbe s végig küzdötte hőiesen a szabadságharczot. Csongrádi plébános korában, az 1873-iki koleravész alkalmával, számtalan családot segített meg az által, hogy mint ügyes orvos, szereteteiket az életnek visszaadta. Kiváló érdemei meg is szerezték számára a dicsőség megszolgált babérait, mert a vész elmúltával a legnagyobb kitüntetésben részesítették. De, fájdalom, Alvinczyt férfikorának virágjában érte utól a kéréllhetetlen halál, mely elragadta hálás hivei köréből. Neve azonban meg lesz örökítve, míg Csongrád városa állni fog, mert a legmélyebb kegyelettel emlékezünk reá vissza utolsó lehelletünkig.

Alvinczy halála után Szabad József lett csongrádi plébánossá. Daczára annak, hogy csak rövid ideig maradt városunkban, e rövid idő alatt is szeretetre méltó modorával és ki-

tűnő szónoki tehetségével úgy városunk intelligens közönségét, mint a nép minden rétegét teljesen megnyerte és lekötözte személyisége iránt. Szabad József a parochia jövedelmét elégtelennek tartván a gondnélküli megélhetésre,*) e miatt magát Szent-Márton-Kátára helyeztette át.

Szabad plébános állását Edelenyi János derekegyházi lelkész foglalta el. Edelenyi János neve mellé odatehetjük a „szelid“ jelzöt, mert ő valóban igazi pap volt, ki végzetlenül szelidségével és barátságával érdemelte ki hiveinek osztatlan bizalmát és szeretetét. Sajnos, hogy e derék lelkipásztort is oly hamar elragadta a halál körünkből!

Harmincz év alatt tehát négy plébános volt Csongrádváros buzgó róm. katolikus hiveinek olyan lelki-vezetője, a kiknek neveihez csak hála és szeretet emlékei fűződnek. Fájdalom, hogy az ötödikről semmi jót, csak annál több rosszat mondhatunk.

Valóban elszomorodik lelkünk, ha visszagondolunk arra, hogy ezt az embert, — a ki nem érdemli meg még a papi czimet se, — kénytelenek vagyunk túrni Csongrádváros plébánosi székén; ki a helyett, hogy a béke, szeretet, egyetértés és testvériség nagy eszméit hirdetné közöttünk, a viszálykodás, visszavonás és a gyűlölet magvát hinti el városunk népei között; kit nem az Isten jósága küldött körünkbe, hanem az ég haragja sujtott vele bennünket.

Mert nagyobb csapás nem érhető volna bennünket, mint Hegyi Antal plébánossá kineveztetése. Sokan, a kik Hegyi Antalt nem ismertük, azt gondoltuk, hogy egy törekvő embert nyertünk meg benne, a ki hivatva lesz a politikai pártküzdelmek által felkorbácsolt hullámokat lecsilapítani és a lakosság közt a béke magvát hinteni el. Azt hittük és reméltük erősen, hogy erre ő alkalmas és képes is lesz. Pedig az előjelek és a felőle adott informatiók egészen másként hangzottak. Mindnyájan tudtuk azt, hogy Hegyi Antal az előtt Vácott mint püspöki titkár működött és állását hajlandó lett volna megtartani. Ebbeli szándékát ki is jelentette Schuszter Konstantin püspök előtt. Ő excellentiája azonban, mert valószínűleg már ismerte a bojtár rakoncát-

*) Nem szedett ám dupla stólat, mint Hegyi Antal! — Szedő.

lan természetét, egyszerűen kimondta, hogy semmi szükségére nincs reá.

E sorok írója egy ízben Félégházán beszélt a kecskeméti kath. egyház jegyzőjével, ki Hegyiről a következő nyilatkozatot tette: „No hiszen, kaptak önök oly végzetlen Jezsuitát, a ki a békés állapotokat fenekestől fogja önöknél felforgatni. Ez az ember képes mindenféle szent társulatokat szervezni azért, hogy azokból anyagi hasznot húzhasson. Ez az ember volt az, a ki kecskeméti káplán korában a községi iskolaszék ellen annyira felbőszítette a népet, hogy a hatóság katonai karhatalomhoz folyamodni volt kénytelen!”

Nem szándékunk most Hegyi Antal úndorító üzelmeinek részletekig menő taglalásába bocsátkozni mert hiszen őt már különben is mindenki ismeri, s t. *laptársunk* a „Tiszavidék” pártatlan közleményeiből is tudja mindenki, hogy Hegyi Antal inkább zsan-dár strázsamesternek, mint rom. katolikus plébánosnak való. Nincs egyetlen-egy jellemvonása mely őszinte dicséretet érdemelne. Mert amit többen javára irtak, az merő látszat csupán. Sokan azt mondják róla, hogy a templomba rendet hozott és annak szépítésére sokat — igen sokat áldozott.

Rendet csinált ugyan a templomban, hanem hogyan? — korbácscsal, bottal és pofonokkal. Öreg, tisztas asszonyokat és férfiakat saját szent kezével ütött arczul és rugdosott meg. A hiveket a szószékről barmoknak nevezte. Szóval ő volt a legrakonzátlanabb a nélkül — fájdalom! — hogy a rendőrbiztos korbácsát megismerte volna. S vajjon templomunk díszítésének költségei talán a pap zsákjából kerültek? Igen, csak hogy ezt még a „szent hitünk czéljaira” üzött zsarolás, a hívók fillérei dagasztották meg.

Hegyi Antalnak minden törekvése a fanatizált tömeg zsirján való hirtelen meg-gazdagodásra irányul. Egy szóval kapzsi ember és kapzsiságában annyira megy, hogy az igazhívó katolikusokat a szó-szoros értelmében megfaji, mint fejős teheneket, sőt ma-holnap „kihuzza a tehénből a borjut.”

Azon jóleső hitben azonban, hogy a szent atya jámbor cselekedeteinek szellőztetésére még elég alkalmunk lesz jövő-dőre is, most csak egy újabb dologra akarunk rámutatni, a mit eddig nem ismer-tünk s azt gondoltuk, hogy annak elkövetésére minden erőszakoskodása mellett nem lesz elég vakmerő.

Pedig hát nagyon is csalakoztunk! Ugy látszik, hogy ez az ember, a ki magát Krisztus urunk fölkezt papjának nevezi, még a templomi szószéket is arra használja fel, hogy ott vad gyűlöletének adhasson kifejezést. Ez az ember a templomi szószéket és így a *templomot kortestanyávé aljasította*. Vasárnap úgy ő maga, mint fullajtárjai mindkét templom szószékéről hirdették, hogy fölkezt plébánosunk a néphez a helybeli „polgári kör” udvarában kortes beszédet fog tartani Szivák, a kormány és az előljárátság ellen.

Hát tisztelettel kérdezzük Csongrád város hit buzgó katolikus közönségétől, hogy midőn a világ váltója kötélből font korbácscsal üzi ki a szentelt falak közül az árulókat, a kik Isten házáat kereskedés házává alacsonyítják; vajjon lehet-e, szabad-e becsületes, józan gondolkozással szemet huny-ni azon hitvány lélekkufarkodás előtt, mely az Isten templomát vérszomjas latrok kortesbarlangjává süllyeszti le?

Ilyen dolog ember emlékezet óta Csongrádon, de tán sehol, soha elő nem fordult még. Ilyen cselekedre csak egy olyan örült dervis képes, mint Hegyi Antal!

De hát ezt az állapotot tovább tétlen-szótlan nézni nem szabad. A vallás szent érdekei kiáltólag követelik, hogy Hegyi Antal szentszéki ülnök czéges gazsági fö-lött végre valahára az egyházi felsőbbség igazat lásson. Mert utóvégre bármennyire hangoztatja is Hegyi Antal, hogy neki a püspök nem parancsol, abban csak parancsol, és kell is parancsolnia, hogy egy „lé-lekhóher” a templomunkat kortestanyává ne aljasítsa le!

Egy másik igen piszkos és római katolikus papnak nem éppen dicséretére való jellemvonása Hegyi Antalnak az, hogy úgy hazudik, mintha csak könyvből olvasná; sőt a hazugságaira nyíltan meg is esküszik.

Vajjon akkor, midőn Szivákot a nép előtt mindenek lefordta és eddigi tényét megtagadta, az előljárátság működését becs-mérelte, s arról beszélt hogy ezer forintot felül fizet adott. — Nem a legaljasabb módon hazudott-e? Még is elég vakmerő volt másnap a nép előtt az Isten szabad ege alatt esküre emelni fel kezét, hogy a mit ő mondott, az mind igaz és őt csak igazság vezérli!

Az ilyen Isten nevét hiába emlegető és egy vereshagymáért esküdni kész bűnös halandó nem csak hogy papnak nem

való és a papi talárt meg nem érdemli: de még tisztességes oláh-czigánynak sem vál-nék be!

Dr. Szivák Imre országgyűlési képviselőnk beismerte, hogy akkor hazudott, mikor azt állította Hegyiről, hogy ez az ember fogja a békét helyre állítani városunkban, mert nem csak vissza nem állította, de ellenkezőleg végleg feldulta azt.

De mi magunk is elösmérjk, hogy egy ízben éppen ő miatta eltértünk az igazságtól. Ez akkor történt, midőn Schus-ter Konstantin megyei püspökünk ő exellen-tiája azt kérdezte tőlünk, meg vagyunk-e elégedve Hegyi Antal plébános működésével és egyéniségével, — ha nehezünkre esett is és pirultunk érte, — azt hazudtuk, „nincs ellene kifogásunk.”

De nekünk ezt a botlásunkat meg fogja bocsájtani az Isten is, mert hiszen a legjobb szándékkal, a város érdekében hazudtunk.

De, hogy Hegyi Antal arcátlan hazu-dozásait, miket személyes boszúból és gyű-löletből, mint Krisztus urunk fölkezt papja az Isten szabad ege alatt, hazudott és rá-jok meg is esküdt, megbocsáthatná az igazság Istene, — no ezt alig merjük föltételezni.

Képviselőnk körünkben.

Az 1887—92-iki országgyűlés küszö-bön álló befejezése alkalmából, december hó 25-én érkezett körünkbe városunk nagy-érdemű orsz. képviselője Dr. Szivák Imre, hogy képviselői megbízatásához hi-ven, számot adjon működéséről és elmondja — mmit a csongrádi szabadelvű párt jelöltje — programbeszédjét.

Ámbár a képviselő ur az orsz. gyűlés lefolyt időszaka alatt több ízben megjelent választói között s itt léte mindig ünnepe volt a szabadelvű pártnak, mégis most a karácsoni napokban, a szeretet és béke e nagy ünnepén körünkben való megjelenés-t nagy szabású és emlékezetes ünneppé emelte az igaz hála, önzetlen rokonszenv és ama törhetetlen ragaszkodás, melylyel a nagy nevű hazafi, városunk orsz. képviselője és jótévedője iránt viseltetünk!

És ha a választók egy része — a hirtelen alakult ellenpárt — saját kortestanyá-ján, ismert híri emberekkel tartatott is két-három ízben olyan beszédeket, melyek

A „CSONGRÁDI LAP” TÁRCSÁJA.

A nőkről a férfiaknak s a férfiakról a nőknek.

Ujvári Bélától.

Az összeesküvők diadalt kiáltozának s néhány hét alatt valamennyi eladó lány férjhez ment. Hanem a fiatal asszonyok lassankint csak elő-előszedegették a leány-korukban a férfiak kívánságára elvetett piperét, még pedig — férjeik kívánságára, s a fényűzés megint csak oly nagy volt, mint annak előtte.

Hanem azért önök, igen tisztelt hölgyeim, hiúk, rettenetesen hiúk, csak hogy az a különös, hogy mégis nekünk, szegény férfiaknak kell a szánom-bánomot elmondani az önök hiúságáért.

S ha mégis csak hiúk volnának! Önök, hölgyeim, kritikusok is és a megszólás mindennapi kenyerük, nemde uraim? — így állítják ezt önök? S valóban: Celiménének Molière „Mizanthrop” című vigjátékában nagyon rossz nyelve van. Derűreborúra mindenkit megszól s könnyűvérű uracsokból álló környezetete el van ragadtatva. Az egyik Clitander azt ujságolja, hogy Cléart a Lonore-ban neveltség tárgya volt.

„Valóba”, mindenütt botrányt okoz,” szól Celimene.

„Mindjárt szemet szúr, a hová belép. S ha ottinik, a hányaszor visszajő, Botrányosabb s furább mindannyiszor.”

A másik uracs, Acast azt mondja, hogy valamennyi közt legunalmasabb a fecsegő Dámon, és Celimene válaszol:

Unalmas ember, szörnyen ért ahoz: Roppant sokat beszélni — semmiről. Beszédében nincs semmi tartalom, Csak hangot hall az ember, úgy dorombol.”

Ismét Clitander veszi át a szót s azt mondja, hogy Timánt is furcsa ember.

„Tetőtől-talpig csupa rejtelem — válaszol Celimene,

Rohanva jár, alig pillant rád, El van foglalva, bár ni dolga sincs. A mit beszél, fintorral van tele, Fontoskodása csak hogy meg nem öl.”

Acaste azt mondja, hogy „hát még Giraldu.”

Unalmas csacsogó! — válaszol Celimene. Előkelőt szeretne játszani. Nagyon dolgába kotnyeleskedik. Minden szava gróf, herceg, hercegasszony.

Clitander úgy találja, hogy: Gérald ur és Bélise asszony jól vannak nagyon egymással s Celimene folytatja:

Unalmas asszony, szörnyű ostoba! Mártír vagyok, mikor meglátogat. Az ember izzad, mit mondjon neki; Szegény, alig talál egy árva szót S a társalgás mindegyre főszakad. — — Pedig kiállhatatlan vizitjei Irtóztató órákra nyúlnak. Az ember ásit, órájára néz, S ő meg se mozdul, ül mint egy darab fa.

„Mit tart Adrantról” — kérdi Acanta s Celimere válaszol, hogy:

„Iszonyú kevély.” Torkáig önbecsével van tele.

„S a fiatal Cleonról” — kérdi Clitan-der:

„Szakácsa tette csak nagy férfivá, Nem látogatják őt, csak a sztalát. Ebédein minden tál izletes,

De oly izetlen egy tál ő maga, Hogy elmegy étvágyunk a töbitől.”

Lássák hölgyeim, mily rossz nyelve van Celiménének, a ki Molière vigjátékában az egész női nemet képviseli. De Mizanthrop, a ki e megszólást hallja? Megtámadja az uracsokat. Hogyan? kérdi Clitander:

„Ránk támad ön? Ha sérti a beszéd: Ő nagyságát támadja érte meg;

s a Mizanthrop válaszol:

Nem, istenem-e, önöket! Helyeslő Kacajuk biztatá rágalmait, Élvez kedélyét bizelgéseik Tömjéne bátorítja többre-többre. Kevélet se lel a rágalmazásban. Ha látja, hogy nem tapsolják önök. Így a bizelkedőket éri a vád Sokszor, hogy a bűn -ly buján tenyész.”

Hanem azért önök hölgyeim, bűnösök, csak hogy az a különös, hogy mégis nekünk, szegény férfiaknak kell a szánom-bánomot elmondanunk.

De nem! ne érje tovább, legalább részemről, a gúny maró nyila a nemet, melyhez hogy tartozom, büszkeségemül val-lom. S büszkeségemül annak daczára; hogy a nagyszemöldökű erkölcsbirák nemünkre is kigyót-békát kiáltanak. Azt mondják, hogy a férfi erények kezdenek kihálni; a férfijellemek ritkulni; hogy a férfaink el aszszonyosodnak s hogy a külsikerért fölál-do-zuk: a következetességet, a szívós kitartást, a férfi-büszkeséget — szóval mindazt, ami a férfi férfivá teszi. Ez erkölcsbiráknak, — fájdalom! — igazuk van, de lehetséges lett volna-e, hogy Cornéliának, a Grachusok anyjának, férfiatlan gyermekei legyenek?

A gyermekre az anyai nevelés végze-tes és életére határozó; a mit gyermeke

a tisztességet egészen nélkülözve, vad szenvedély hangján rontottak neki Dr. Szivák Imrének és pártjának, még sem voltak képesek az ünnep nagyszerűségéből elvonni, mert a választók és általában a város közönségének többsége által rendezett ünnepek a hála és szeretet ünnepei voltak! És ez a szeretet az, mely nem hal ki az igazak szívéből, mert Dr. Szivák Imre csak egy van, és azt akarjuk, hogy ő továbbra is — városunké maradjon!

A beszámoló és program beszédét vasárnap, 27-én d. e. az isteni tisztelet befejezése után, óriási közönség jelenlétében, a város közháza udvarában mondta el Dr. Szivák Imre. Nem akarjuk e nagyszabású beszédet tárgyalni, egyszerűen utalunk lapunk mai külön mellékletére, hol az egész beszéd közölve van. Több ízben kitört a lelkes éljenzés, s a beszéd befejezésekor meg-megújuló, zajos éljenzésben tört ki a halgató közönség és adott kifejezést a képviselő úr iránti szeretetének s tántoríthatatlan vonzalmának.

A hála és rokonszenv méltó kifejezése volt a fátylasmenet, melylyel városunk örökemlékü képviselőjét tisztelte meg a lelkesült közönség. A menet vasárnap este 6 órakor, a városháztérről indult ki és a piarczteréren át, a takarékpénztár előtt elhaladva megkerülte azon háztömeget, mely a Szentháromság-tér és Sziváktér között áll s imponáns felvonulásával méltán meglepte az óriási közönséget, amely már ekkor Ujhelyi Nándor ügyvéd háza előtt — hol a képviselő úr lakott — foglalt állást. Messzire elhangzott a 300 fátyla által bevilágított tágas téren összegyűlt több ezerfőnyi lelkesült közönség éljen riadalma, s miután az iparos ifjuság a Szózat első versszakát elénekelt, fellépett az emelvényre Réti Ferencz, a közs. párt elnöke és remek beszéddel üdvözölte az ünneplő képviselőt, ki azzal a bámulatos ékeesszólással, mely neki sajátja, köszönte meg a kitüntető ünnepet. Ismét felhangzott a lelkes éljenzés, majd az ének és zene hangjaimellett vonult el a közönség a községi párt helyisége elé.

Este 7 órakor a községi pártkörben, Szellhoffer és Schwarz vendéglőiben társas vacsorára gyűltek össze a választók, s mindenütt lelkesült hangulattal ünnepltek Dr. Szivák Imrét, városunk volt és leendő képviselőjét.

nevelésében egy anya elront, azt ezer paedagogus, azt ezer Pastalozzi lenne képes helyreütni. Ha az anya férfivá neveli gyermekét, az férfi lesz, ha tányérnyalóvá, tányérnyaió lesz. Ha beszél neki, honszerelme melegével a hazáról, melyért élnie, s halmia kell, honszerető polgárrá neveli; ha soha sem említi zsenge gyermekének a haza szent nevét, szerencsétlen világpolgárrá tette, világpolgárrá, ki kötelességeinek eszményét délibábként fogja úzni egész életén át, de: hasztalan.

A férfijellem ritkul? — a férfierények kezdenek kihalni? — oh igen uraim, mi bűnösök, nagyon bűnösök vagyunk, csak az a különös, hogy mégis a hölgyek mondhatnák el helyettünk a „szánom-bánomat.“

De elég volt a gúnyból! A kérdés melyet fölvetek komoly, oly komoly, mint a világ teremtésének és a világ föntartásának eszméje.

Ez utóbbi eszmét önök képviselik hölgyeim s azért ne higgyenek a hazugságnak, hogy önök a gyöngébbek; nem, önök az erősebbek. Gondoljanak csak arra, hogy az ó-kor női majdnem minden nemzetnél elnyomatásban sinlődtek. De kit szoktak elnyomni? A tehetetlen gyöngét? Hisz az nem veszélyes! Az elnyomónak van mit tartania. Ismerjék el erejüket s ne panaszkodjanak többé „férfi-zsarnokság“, „elnyomtatás“ s más efféle nem létező lidérc ellen. Ismerjék el erejüket s ez erőt mindekelőtt — ön maguk megismerésére fordítsák. Ne hódoljanak a férfi-gyöngeségeknek s legyenek Cornéliák, ki legfőbb kincseieül gyermekeiket tartá. Legyenek erősek s mégis nőiesek, mert hisz a női-

viselőjét. Hiszük, hogy Csongrád választó polgárainak többsége tudni fogja kötelességét és meg fogja választani képviselőjéül azon férfit, ki örömiünkben, bánatunkban együtt érezett velünk s kinek a város érdekében tanusított állandó jóakarata elég biztosíték arra, hogy ő jövőben is községi érdekeinkért fog küzdeni.

Lobogtassuk tehát magasra azon zászlót, melyre ez van írva: *Éljen Dr. Szivák Imre, Csongrád város orsz. képviselője!*

(—y.)

Ujdonságok.

január 1.

— **Boldog új évet kívánunk t. olvasóinknak, munkatársainknak és városunk közönségének!**

— **Személyi hírek Dr. Szivák Imre városunk országgyűlési képviselője, f. hó 29-én a reggeli vonattal körünkből eltávozott.** Reméljük, hogy szeretett képviselőnk rövid idő alatt, mint Csongrád városának újból megválasztott képviselőjét üdvözölhetjük körünkben.

— **Hegyi Antal Csongrád város közkezdveltségű plébánosa f. hó 27-én fél 6 órakor a városhoz közel fekvő tanyájára kocsizott, honnét csak a hajnali órák vetették haza.** Szelid természetű szent atyánk valószínűleg azért rándult ki inkognitó a tanyájára, mert érzékeny kebelét nem akarta az epével elöntetni a Szivák Imrének rendezett imponáns fátylasmenet szemlélésével. Egy befentes állítása szerint azért távozott volna el, mert nem akarta éjjeli álmait háborgatni, az esetleg ablakain keresztül benyomuló kövek zajos csörömpölése által.

— **„Politika a templomban“** ily ezimű cikket közöl a „Szegei Híradó“ m. évi december hó 29-én megjelent számában A cikk bővebben foglalkozik a csongrádi mandátum hajhászásával is. Az ellenpárt jelöltjét a következőképen mutatja be a tisztelt olvasóközönségnek. „A pap a ki a nemzeti párt zászlaját lobogtatja ki volna más mint Hock János aki a véderő vita alatt oly csufos farizeusi játékok játszott a kormányparton hogy az a párt határozatilag volt kénytelen Hock urat kebeléből kirekeszteni. Hock ur ekkor a nemzeti-párt kebelében kereste és találta meg tehetségei érvényesítésére a területet. Ebben a tóbanuszkál most mint egy csuka szines pikkelyét csillogtatva a fodros vízben.“

ségben rejlik a nő legnagyobb ereje. S mi a nőiség, ha nem eszményiség, mely föl-emel a föld rögéről; mely az élet egyhangú, gépies zakatolását is harmóniába változtatja, mely abba költészetet lehel, s mely géniusz-ként vezet végig a földi pályán? A legköltőibb vallás, a keresztény vallás, leghegyesebben eszményíté a nőiséget, midőn a gyöngé asszony méhét megszentelé a Mindenható fogantatásával s midőn e gyöngé asszony által legyőzeté az őstagadást, a sátánt.

Szünjenek meg azt hinni, hogy önök a gyöngébb része a társadalomnak; ébredjenek erejük biztos tudatára s egyesítsék magukban a legfőbb erőt a nőiséggel, mely gyöngesége által válik erővé. A nő a mindenség harmóniája; Heine szép költeménynek nevezte a nőket. Legyenek azzá: a mindenség harmóniájává s rögtön más lesz, rögtön jobb lesz a férfinem is.

Most, valljuk be őszintén, mert hisz a hiba fölismerése első lépés a javulásra, hogy egyikünk sem jobb a Deákné vásznánál, Deákné asszonnyal vászna pedig — önökre hivatkozom hölgyeim, mint szakértőkre — nem tartozik a jobb minőségű vásznak közé.

Most meglegésznünk azzal, hogy egymásra kigyót-békát kiáltunk s ez nincs jól úgy, a mint van. Mi oly gyöngeségeket vagyunk a hölgyekkel szemben szemrehányók, mely gyöngeségeket a mi férfiatlanságunk hozott létre s az ápol, az melenget. Megszólják Adélt, mert festi magát, de nem merjük szemébe mondani, hogy az nekünk nem tetszik, pedig Adél azért festi magát, mert azt hiszi, hogy az nekünk nagyon tetszik. Adélnak rossz nyelve van s e rossz

A „Szegei Híradó“ cikkéből ezen passzust azért közöljük, hogy lássa Csongrád választó közönsége, hogy oly emberrel szövetkezett a Szivák ellenes párt, kit politikai hitehagyottságáért az országos „szabadelvűpárt“ formálisan kilökött kebeléből Különben is az a párt mely ma Hock János zászlóját lobogtatja hozzá méltóbb jelöltet alig találhatott volna; mert hiszen köztudomásu dolog hogy ez a párt éppen olyan hitehagyott mint az igentisztelt jelöltje.

— **Vízművek.** A kőrös-tisza-marosi- és a csongrád-sövényházi árm. társulatok új vízműveinek tervei Csongrád megye alispáni hivatalánál január 1—30-ig lesznek kitéve közszemlére. E tervek ellen az érdekeltek reklamálhatnak.

— **Templom rablás.** A csongrádi izr. hitközséget vesztesség érte a hét folyamán. Ugyanis ismeretlen tettesek váioszínűleg az isteni tisztelet alatt a templomban elrejtöztek, az éj folyamán a templom pillérébe befalazott perzselyeket feltörték.

— **A csongrád-sövényházi ármentesítő társulat — 1891. évi december hó 28-án a község háza tanácstermében Csongrádon — közgyűlést tartott.** Először a véleményező-bizottság tartott értekezletet Kállay Albert szegei főispán elnökle alatt a következő tagokkal: Novák József orszgy. képviselő, Kaprinay Gábor jószágigazgató, Basa József jószágigazgató, Dr. Tóth Pál Szegei város főjegyzője, From Miklós ig. főmérnök, Zombory Antal Kecskemét főügyésze, Szvoboda Ferencz, Pap Ödön, Réthy Ferencz. Jelen volt a közbirtokosság, a társulat mérnöki karával. Kállay Albert főispán a konstataálni kívánja a szavazatokat s a törvényes számal apján, a közgyűlést mint határozat képest mgenyítja. Elnöklő főispán kormánybiztos előterjeszti, hogy műszaki munkálatok befejezésére 500,000 frt kölcsön szükséges, ha a társulat megszavazza, a kormány hajlandó a járuléki törlesztésére már a jövő évben. Kéri a közgyűlést a megbeszélésre. Hosszabb vita után, melyben ellene a kölcsönnek, főleg Szvoboda Ferencz és mellette Novák József országgyűlési képviselő kardoskodott, az 500,000 ftt kölcsön felvételét az előterjesztett javaslat értelmében megszavazta.

nyelvnek mi adunk a megszólásra tárgyat s e rossz nyelv megszólásainak mi vagyunk a tapsolók.

Önöknek is tengernyi panaszuk van ellenünk, pedig mi csak olyanok vagyunk, a milyenekké legtermészetesebb nevelünk: anyánk nevelt, alkotott.

Mi a nőket mondjuk csapodároknak, ők minket mondanak hűtelennek. De hát a haraszt csak akkor zörög, ha szél mozgatja s én hiszem, hogy önöknek épp úgy igazuk van, mint nekünk. Mi a nőket mondjuk kaczeróknak; ők minket derüre-borúra hódítóknak, lelketlen Don Juanoknak. De hát mikor csapodár valaki? Ha szél mozgatja s illangóként repülhet egyik virágról másikra? S mikor hűtelen valaki? Ha azért, a mit, illetőleg a kit elhagyott itt. kárpótlást lel amott. És mikor kaczeró a nő? Ha van férfi, a kit kaczerósága elbájol. És mikor hódító derüre-borúra a férfi? Ha van derüre-borúra nő, a ki meghódítható . . .

Mélyen tisztelt hölgyeim! — ha ebből a végtelen unalmas adventi prédikációból kivették a maguk részét, cseréljék ki azzal, mely a férfiaknak szólt és kegyelmezzenek meg nekem, az udvariatlan papolónak. Önök pedig, mélyen tisztelt uraim! — ha ebből a végtelen unalmas adventi prédikációból kivették a maguk részét, cseréljék ki azzal, mely a nőknek szólt, és kegyelmezzenek meg nekem, az ámulónak, az apostatának.

(Vége.)



— Párt-szervezkedés Szegeden. Szeged szab. kir. város szabadalvüparti elnöksége a múlt évi december hó 26-án a következő felhívást intézte a „szabadalvüpart” választó polgáraihoz: „Felhívás Szeged szab. kir. város szabadalvüparti választó polgáraihoz. Az országgyűlésnek küszöbön lévő felosztása és az általános képviselő választásoknak azzal kapcsolatos elrendelése folytán elérkezettnek látom az időt arra nézve, hogy a szegedi szabadalvüpart a cselekvés terére lépjen. Ugyanazért Szeged szab. kir. város mindkét országgyűlési képviselő választó kerületének szabadalvüparti választóit tisztelettel felkérem, miszerint 1892. évi január hó 3-án, azaz vasárnap délelőtt 11 órakor a „Tisza” szálló dísztermében tartandó szervező nagygyűlésre minél nagyobb számmal megjelenni sziveskedjenek.”

CSARNOK.

A BÁNAT...

Mig téged nem ismertelek,
Nem győtrött a bánat,
Életnek folyásában:
Csendes béke, szárnyalt!

Minden reggel, hirdetője
Volt egy boldog napnak;
S minden este előzője:
Egy még boldogabbnak!

Csendes békével étem le,
E múlt világot;
Szívem csak szeletni tudott
Szerelme soh sem vágyott.

Gyönyörködtem mindabban
Mít a múlt percz nyujthat,
Soh sem hittem, hogy szívemben,
Kínzó vágy is — gyulhat.

Hogy csendes békés világom
Megzavarja bánat;
Kínzó vágy: hín reménység,
Erzelme is támad.

S most látom, — bár tudtam is —,
S el még sem hitethették,
Hogy az ember kebele
Egy feneketlen . . . relytély.

Belseje egy virágos kert,
Erzelme világa;
És ha csendes, összhangzatos
Illat s kedv tanyája.

De ha benne szerelemnek
Támad zivatarja:
Letörhetik a szomju vágy,
És reménynek illatos virága.

Talpra állhat időmultán
A feledés, ingó viragszála;
Csak egy nem lesz sohasem ép:
A szerelem — megrongált tölgyfája!

Vágy és remény gyöngye virág,
Melylyel a zivatar elbán;
A feledés hajló nádszál,
S félig néha, talpra is áll.

Egy erős csak, egy érzelem,
Mít a szív, benn mélyen termel;
Melyet nem tör le zivatar
Ha a kebelben, tanyára lel.

Mély szerelemnek tölgyfáján
Vihar csak rongálhat;
Elpusztítani nem fogja csak
Egy lassan ölé: — bánat!

Mely dül keblemben
Es nyugtot nem ad,
Mely emészt és szűnni sem fog:
Mig élek utánad.

F. Z.

Boldog új esztendő!

Mikor az ember unatkozik, akkor ásit; már pedig az unalom az ördög párnája, s miután én épen ásitani, azaz unatkozni kezdtem, már-már közel feküdtem az ördög párnájára. Egy pillantás s szemem asztalomon fekvő ékes kalendáriumon akad meg, rajt nagybetűkkel nyomva 1892. szökő év. Az első lapou pedig azok a sokat és mégis semmit mondó szavak:

Boldog új esztendőt!

Hát hiszen szép és sokat mondok ha szívből jönnek, de mikor a szokás röppenti el az ajkáról csak; eugem igen boszantanak.

S hogy visszatérjek, miután szemembe akadt az 1892. szökőévet hirdető kalendárium, természetesen eszembe jutott az a gondolat, hogy még sem volna szép tőlem az újesztendő első napját édes semmit tevés-sel töltve ráfeküdni az ördög párnájára. Hanem kaptam magam s hogy ne unatkozzam, kezdtem gondolataimmal foglalkozni s annak révén a t. olvasó közönséggel társalogni, szórakozni.

Mert higység el nekem igen boldog do-

log az, ha az ember türelmes papírra vehetett tücsköt-bogarat, a t. közönség pedig elolvastván — természetesen unalomból — s azt mondja rá, hogy enye de bolond gondolat.

Mert ekkor szokott a fonáság — mert való — kinevetésén ébredni a . . . józan tudat és ébred föl bensőnkben a szunyadó valóság hiánvának érzése.

Tehát az 1892. szökő évre ébredtünk föl!

Az a gondolat, hogy egy nappal a hivatalos formák szerint tovább állunk ebben az esztendőben . . . gyönyörködött; de én fordítok egyet a dolgon, hát a kinek egy nappal több küzdelmet nyujt, azt is vajon gyönyörködötteti-e?

Annak is boldog új esztendő ez új esztendő!?

Azért engem boszant az a hivatalos, szokásos szagu, forró szavu s alapjában hideg érzésű: „boldog új év kívánságok”! Mert alapjában kutatva a dolgot, nincsen annak kérem semmi értelme.

Több bennök a szín, mint a szív; a látszat, mint az őszinteség.

Megszoktuk, mint sok mást a világon s megszoktuk mint a magyar nadrágon a látszat, a csin kedvéért a sujtást, pedig attól akar agyon fázhat-ázhat az ember.

Megszoktuk mint a dísz a ruhán, gyűrűt az ujjunkon, nyakkendő-t, a mosolyt a beszédben, s „van szerencsém” „enyém a szerencse” a bemutatásnál.

Külsőség, látszat, társadalmi „pondor” az egész! Mosolyogni tetszik? Hát majd osztályozom őket!

Vannak tehát a szeretet, a szív boldog újév kívánságai; szűk körében a családnak, és még szűkebb és ritka körében az őszinte, jó barátságának.

Ezek melegek és szenyések, mint a természetes napsugár.

Aztán jönnek az igazi hálás, s az igazi tiszteletei:

Ezek igen magasan kopogtatnak, halványok, fényük kölcsönzött s melegségök olyan mint . . . a holdsugáré.

Aztán jönnek az alázatosság jó kívánságai, miket „meg kel” mert . . . „muszáj” megtenni.

Végül jönnek a „pumpoló” jó kívánságok.

Ezt hivatás szerüleg üzük, ez jövedelmi forrás.

Szolgálatot tett és szolgálatot tenni vélt egyének jó kívánságai.

A fiackeres kocsis, ki földütötte az embert mikor fehér keztyüsen és frakkosan vőfénynek vitte s kinek szivessége miatt 4 hétig betegen feküdt az ember.

Ajánlja magát továbbra s tárt marokkal kíván boldog új esztendőt.

A tejárus asszony, ki még az ifiur édes mamájának, hordta a tejet.

A pinczér, ki egész évi hű szolgálatait ajánlja továbbra is, igérve a duplafogásu kréta megőrzését . . . jövőre is.

A pinczér-kisasszony, az elmúlt ó-év helyett szintén kilátásba helyez egy boldog ujabbat, több megfélekedezett nappal egyetemben.

A levélhordó, ki a legnagyobb pontossággal boszantotta az embert egész éven át az ő pontatlanságával.

A harangozó azon czimen, hogy hűségesen harangozott az ember apja és anyja temetésén.

És az ember hiába ragasztja ki ajtajára a tifuszos beteget jelző vörös czédulát, hiába mondja el:

Barátnm én az ujságokqan 1 frttal váltottam meg „a boldog új év kívánatát,” nem használ semmit, mert ő nem szokott újságot olvasni.

És ha ez minden volna;

Még hátra vannak az alkalmi boldog újév kívánságok, megspékelve egy-egy vessző alatt csatolt s elfelejtett számlával.

A szabó, a suszter, mosoné, divatárus, kalapkereskedőnek is . . . mindnek eszibe jut: Boldog új évet kívánni!

Ezek az igen tisztelt urak mind azt hiszik, hogy újév napjául minden szegény adósuknak ki éppen nem mulatságból szorul

rájuk, újév után hal meg az amerikai nagybácsijuk. akkor huzzák ki a zálogba tett voröskereszt-sorsjegyet, s vett kékes lidérez-fényt a kertjökbe ástott mohos idők penészedő s rejtett kincse.

S hiába mondja az ember:

Barátnm, én az évet minden emlékével s így a volt pénzemmel együttesen eltemettem; különben is nem fizetek elsején és pláne újév napján!

Hát mikor?

Majd ha lesz!

Uuugy j Majd bepörölöm! Boldog újesztendőt!

Alig várja az ember e boldog újév második napját. Nyugodtan kell föl, hála Isten!

Oh dehogy! Megérkezik a megovatolt váltó!

És mikorára az ember a jókívánságok folytán teljesen kipumpolt zsebfenekén kotorász, még akkor is érkezik néhány, elkésett „boldog újév kívánság!”

Kösznöm alásan!

És e jó kívánságok által roskadásig kifosztott és könnyűzsebbel, — mert mi, bár ránk férne — nem várva érte még csak egy hatost sem, nem csupán szokásból, hanem firkász szívvvel és szeretettel eltelev olvasó közönségünk iránt mégis azt mondjuk:

„Adjon Isten mindenkinek boldog újesztendőt!”

A szökő év hosszubsága inkább gyönyörűsége, mint sem új küzdelme legyen életünknek!

F. Z.

Felelős szerkesztő: ÉDER JÁNOS.

Kiadó lap-tulajdonos: SCHWARCZ SÁNDOR.

ad 8

1891

Hirdetmény.

Csongrád vármegye hajdú és tisztí legényei részére a jövő 1892-ik évre 13 drb. mentének, 13 db. atillának, 26 magyar nadrágnak, 13 db. sapkának világos kék posztóból, sárga zsinorzáttal, továbbá 13 drb. kabátnak, 13 db. magyar nadrágnak vitorla vászonból; végül 13 pár új és 13 pár fejelés csizmának beszerzése szükségessé válván, — felhivatnak mindazok, akik az imént megnevezett tárgyak előállítására pályázni kívánnak, hogy lepecsételt borítékba zárandó ajánlataikat jövő évi január hó 14-ik napjáig alólirotthoz (vármegyeház I-ső emelet 11 ajtó alatt) mutassák be.

Megjegyeztetik, hogy:

a) a zártajánlatokhoz a vállalati összegnek 10⁰/₀-a mellékelendő,

b) a ruha neműekhez szükséges posztó és egyéb anyagok, lehetőleg valamelyik hazai gyárból szerzendők be s úgy a szövetek, valamint a zsinórzat mintái az ajánlattal együtt mutatandók be;

c.) az ajánlatok jövő évi január hó 15-én d. e. 10 órakor Szentesen alólirott fent megnevezett hivatalos helyiségében fognak felbontatni és elbiráltatni.

Szentes, 1891. decz. hó 17-én.

Dr. Csató Zsigmond,
várm. főjegyző biz. elnök.

Melléklet a „Csongrádi Lap“ 1892. évi I-ső számához.

Dr. SZIVÁK IMRE orsz. képviselők beszámoló és programbeszédjének főbb pontjait a következőkben közöljük.

TISZTELT POLGÁRTÁRSÁK!

Mint hogy a választási harc megkezdődött, s az — a közérdeknek megfelelőleg — rövid is lesz, s mint hogy a jelöltség nekem már a mult-kori itt létem alkalmával felajánlva s általam elfogadva lett: beszámolómmal egyúttal program is lesz, melyben tehát nem csak az országgyűlésnek, de csekély magamnak működéséről is számot adok, és egyszersmind megjelölöm azon vezéreszméket, melyekre a jövő országgyűlés, — s abban Csongrád város képviselője-működésének irányozva lenni kell.

Én a kormányon lévő *szabadelvű párt*hoz — abban — mint e tekintetben köztudomásra is hivatkozhatom — a legszabadelvűbb, s véleményemben lehető legfüggetlenebb árnyalathoz tartozom, a mint ennek számos alkalommal tettekben is adtam kifejezést.

E párt öntudatosan halad azon az úton, hogy nemzeti létünk ügyét az 1848-iki törvények s az 1867-iki kiegyezés szellemében, tehát *szabadelvű irányban* fejlessze.

Külpolitikánk két velünk egy-érdekű szomszéd hatalommal szövetekezve — a béke megóvásáért — volt irányozva; — s ez ideig sikerült is; és itt óva kell mindenkit inteni oly kalandospolitikától, mely bennünket háborúra vihet, mert hiszen — ha nagy is ma a hadi teher — mennyivel nagyobb lesz az azonnal, mihelyt a mozgósítás milliókat nyel el! Nekem a külpolitika tekintetében csak azon egy igényem van ma fen, hogy külképviselőnk körében is a magyar állameszmének jobban kell érvényesülnie. Amde tovább menve — nekünk arra is készen kell lennünk, hogy ha a béke fentartása az előttünk álló öt év alatt nem sikerülne: akkor a háború bennünket készen találjon; — mert az — sajnos — első sorban a magyar nemzet politikai önállóságát is érintheti, veszélyeztetheti. Ezért kell — fájdalom — a hadsereg, védelmi erőnk kifejtésére oly óriási áldozatokat hoznunk — de viszont ennél meg kell gondolnunk azt is, hogy nem csak a háború lehet vészthozó mai politikai főlényükre, de egy oly béke is, a melyben — épen a hadseregre való vonatkozással — sérelmek eshetnek nemzetiségünk követelményein. S azért áldozatunkkal azt a célt is el kell érniünk — a miért egy háború esetén is küzdendük, hogy t. i. nemzeti egyéniségünk jogos követelmeinek érvényesítettessék, a magyar állami nyelv a mai közös hadsereg körében is az őt megillető helyet foglalja el; — a hadsereg is átérezze azt, hogy egy nagy magyar államnak is hadserege

s azért — a mint fent és alant kívánják, hogy a magyar elem mind több tért foglaljon el ott is — főképp a tisztikarban, tétessék lehetővé az mindenképen, hogy a magyar ne érezze magát idegennek az ő államát védő s majd fele részben általa alkotott hadseregben. Nekünk — szabadelvű pártnak is kell arra törekedni, hogy a magyar nyelv nagyobb mérvű érvényesítésével egyszersmind hazánkban is a legmagasb igényeknek megfelelő tisztképző katonai akadémia állíttassék fel.

Belső fejlődésünk terén — az államalkotó intézmények kiépítése közül két nagy intézmény veendi a jövő országgyűlés tevékenységét igénybe. Az egyik az egyházak viszonya, másik a közigazgatás szervezése. Amabban a vallás felekezetek teljes egyenlősége s lehetőleg az 1848-iki elvek életbeléptetése mellett teljesen szabad mozgást engedünk az egyháznak mindaddig míg az államhatalom körébe nem ütközik — s a hol ütközik: ott mindent félretéve egy eszmének kell vezetni bennünket — s ez az, hogy sok vallás lehet ez országban, de hazánk csak egy van — s a mi itt e hazában kell, hogy mindenek felett álljon: az a magyar állam hatalma, tekintélye. A pap maradjon Isten szolgálatában az oltárnál, politikába ne avatkozzék, az ő terük a lelkiismeret belső világa legyen! mert hisz a pap mindegyikünknek papja — Isten oltárán mindnyájan egyformán áldozunk!

A másik a közigazgatás kérdése. Megkezdjük a reformot — s úgyszólván parlamenti erőszakkal letünk attól elütve, leszorítva, pedig épen államiságunk előbb vázolt érdekei szempontjából ismét elengedhetlen az, hogy saját nemzeti létünk és rendszeres fejlődésünk érdekében követeljük a megyei tiszviselők ki nevezését. Hogy mily szükség van erre: mutatja a bíróságok példája, hol mindenki tudja — menyit a haladás a régi időkhez képest! Legyen a tiszviselő a nép szolgája — álljon a nép minden ügyében-bajában rendelkezésre! de egyúttal — szemben az államnak ez által is növekedő nagy hatalmával — követeljük a polgári szabadság megfelelő biztosítékait: a tiszviselői önkény ellen a bírói védelmet, a közigazgatási bíráskodással a fegyelmi jog szabályozását s mindenekfelett azon nagy alkotmányi alapjogok épségben hagyását, mely szerint t. i. az országgyűlés engedelme nélkül sem adót behajtani, sem újonczokat szedni nem lesz szabad s a kormánynak netán idevágó törvénytelen rendelete ellen a megye igenis eddigi ellenállási jogával élhessen.

A mi *nemzeti kulturánkat*: a közoktatás ügyet illeti: figyelmezzon a törvényhozás arra, hogy az idegen és ellenséges érzületű nemzetiségek megmagyarosítására hozott áldozatok nem termették meg gyümölcsüket, tehát hálásabb tér lesz a nemzet nagy erejét oda fordítani, a hol az biztos gyümölcsöket terem: a magyar faj művelésének emelésére; foglalkozott a kormány a közép- és felső oktatás reformjával s ezeket végmegoldásra elő is készítette; védelmébe vette *kisdedeinket* is a kisdédovási törvényvel — s még mélyebb védelmére méltatta és méltattja a nemzeti művelődés hadseregét: a tanfőriakat: a polgári és elemi iskolai tanerők állása, szabályozása fizetési s nyugdíjviszonyainak javításával!

Az *igazságügy* terén komoly reformok korszakába léptünk. Kidolgoztuk a polg. magánjog egyik legfontosb részét: az öröklési törvényt s ebben mint a javaslatna előadója 77 ülésben törekedtünk megtalálni azt, a mi nemzeti geniúsunk s európai haladásunk érdekeinek megfelel. Életbelépett a kir. táblák rég várt decentralisatiója — közelebb jutott mindenki e felsőbb bírósághoz; hátra van még a peres eljárás reformja a szóbeliség alapján, a bünt. törvény reviziója s a bűnvádi eljárás megalkotása. Ott voltunk és ott leszünk a komoly munkások sorában!

Ezek úgyszólván *nemzetünk szellemi és erkölcsi életének mozzanatai*: de ezeken kívül hátra van még az ezek alapját is tevő anyagi lét nagy kérdése.

Itt aztán nincs pártkülönbség, mindenki elismeri, hogy épen a mi pártunk: a szabadelvű párt kormánya s annak örökdemű pénzügyministere elérte azt az óriási célt, a mire évtizedek alatt hiába törekedtünk: a pénzügyi egyensúly helyreállítását vagyis azt, hogy végre *beveteleink fedezik a kiadásokat*. Hány nemzet boldognak mondaná magát ezen egyetlen vivmány birtokában! Ha még ehhez elérjük a valuta helyreállítását: akkor aztán pénzügyi létünk oly szilárd alapokra lesz fektetve, hogy azon alkotmányos fejlődésünk palotáját biztoson építhetjük fel!

Ezzel kapcsolatosok a közgazdasági életünkre vonatkozó tényezők: a *lőtenyésztés* emelése, az állategészségügy, vízszabályozás és közlekedési ügyek — *vasútaink* nem remélt mérvű fejlődése — és mindenekfelett itt ismét a szabadelvű kormány két hatalmas vivmánya: az ellenséges irányzatú vasúti és hajózási vállalatok megrendszabályozása, nagy részben *államosítása* a zóna általi olcsósága s egészben *magyarrá tétele* — és —

a mi legutolsó hetekben lett törvény-nyé: külkereskedelmi szerződések nehéz kérdésének oly szerencsés megoldása. Ime — jövőre Német- és Olaszország s Svájc felé a magyar gabona, a magyar bor s egyéb gazd. termékeink, mint pl. a sertés, az állati bőrök nagy piacokra az eddiginél sokkal csekélyebb vámokkal s akadály nélkül lesznek kivihetők, — s ezért ez országnak minden gazd. lakosa hálát érez a kormány iránt böles politikájáért! Hiszen ezelőtt lehetett jó termés, mit ért az, nem volt a ki jó áron megvegye; de ma megvan és meglesz a nagy ára, mert az eddigi szük piac helyett három ország piacza nyílt meg előttünk, a melyek pedig a magas vámokkal eddig úgyszólván beváltak zárva. Már pedig mit ér még a nagy termés is, ha azt csak itthon, úgyszólván önmanunk közt vagyunk kénytelenek potom áron elvesztesgetni!

Nyugodtan elmondhatjuk tehát, hogy a nemzet ezen nagy kérdések egyikében sem csalatkozott kormányában annyira, — ha ezelőtt ily eredményekkel dicsekedhetett volna egy párt vagy kormány: az bizony már egy magában ezáltal a nemzet örök hálájára lett volna érdemes! És mi mindezt elértük rázkodások s nagy áldozatok nélkül — s valóban ezeknek a nemzet egyéb — szellemi és erkölcsi élete — sőt közjogi állásának megszilárdulására való kihatását még csak ezután fogjuk egészen megérezni — s élvezhetni!

Tudom — hibát követhetett s követett el ez a kormány is — meg is mondtam ezt illető helyen is, mert hisz egy független képviselőnek a léte nincs a kormányéval össze-varrva — de azért komoly meggyőződés az, hogy ezzel a kormányval szabadelvű haladásunkat biztósíthatjuk — vele minden komoly szabadelvű reformot létesíthetünk, de csak úgy, ha az ország is átérzi s a párt ily irányban gyakoról nyomást a kormányra.

Búcsút veszek most már ezek után a haza nagy kérdéseitől, hogy kisebb hazánk: a mi szegény városunk érdekében folytatott politikánkról számoljak be.

Rendben veszem itt is — fontosságuk szerint sorba — létünk kérdéseit.

A mi először és a közigazgatást illeti: — hát épen a mi pártunknak volt programja az e tekintetben tarthatlan viszonyok javítása s ez nagy részben sikerült is. A mai előljáróság komoly munkaszeretets nagy szakértelemmel teljesíti feladatát; igaz, évtizedek mulasztásait, hibáit egy — sőt két év alatt sem lehet teljesen jóvá tenni, de reményünk erre nézve is alapos — s a haladást e tekintetben tagadni képtelenség. — Ma szabadon bátran bemehet kiki bármely hivatalba. Csak bizalommal és türelemmel forduljon kik ipanaszával az illető helyre — s

legyen nyugodt, meg lesz az orvosolva.

A mi *oktatásügyünket* illeti: sok még a tenni való; de úgy az iskolaszék, mint a tanári és tanítói kar becsületesen teljesítik kötelességüket, a kormány pedig úgy támogat bennünket, hogy ma már az államtól kapott évi segély tizezer forinthoz jár közel s azon 7 év alatt mióta mint az önök képviselője járok ezen ügy után is — ötvenezer frtnál többre megy az, a mit mi a kormánytól kaptunk és általában ma a kormány fizeti a tanítóink fizetését — a miért bennünket annyian irigyelnek is. De oda törekszem én, hogy tekintettel arra, miszerint még sok iskolai épületünk hiányos és rozsz: ezek felállításában is segítsen bennünket a kormány.

A nép erkölcsi élete köréhez tartozónak tekintem én még a humanitási, az emberbaráti és jótékonyági ügyet is! Sok és nagy a nyomor sokszor, s csekély a mi erőnk. Többször lettünk a lefolyt időszak alatt is próbára téve — nagy csapások nehezettek ránk; az 1889-iki árvíz nagy sebeket ütött rajtunk, de nyugodt lelkiismerettel mondhatjuk el, hogy kötelességünket a nyomor enyhítésére megtettük, a védekezésre a kormánytól ötvenezer frt előleget kaptunk és én a tárgyalásokat megkezdettem s folytatam az iránt, hogy amint a kormány az 1881-iki védelemből fenmaradt harminczkét ezer frt. előleg tartozásunkat (kamatostol) elengedte: úgy ezen ötven ezer forintot is engedje el.

De nemcsak a városban, hanem a kárt szenvedet tegyeseken is iparkodtunk segíteni; ismét a kormány, a belügyministerium, majd a jótékony egyletek, mint: a „Jó szív“ s egyes magylelkű emberbarátok, mint: báró Hirsch részint nagyszerű adományokkal, részint előnyös kölcsönökkel segítettek. Jött az idei *nagy szerencsétlenség Kengyelipusztán*; számos polgártársunkat, szegény családjainkat sujtotta ez és senki sem vádolhat bennünket — sem előljáróságunkat mulasztással: a honnan csak segélyt remélhattunk: kopogtattunk s a jó szívek meg is nyíltak! Szintugy — miről még később szólandok — az idei nagy jégverés alkalmával tetemes adóleengedést kaptak az egyesek s segítve lett sokban a szegény szőlőbirtokosokon.

A mi erkölcsi — illetve társadalmi életünkben is nagy és nemes föladatok várnak reánk; de ezek elérésére első föltétel: a magunk közti béke és egyetértés, nyugodtan mondhatom, nem rajtam mult, hogy e tekintetben még sok a kívánni való; de ha igazságosak akarunk lenni, be kell ismerni, hogy e célra egy embernek, sőt egy pártnak az ereje is kevés! Szívből és e szegény város jobb jövője érdekében kérek tehát mindenkít — s így azon polgártársainkat is, kik velünk tán a közélet más kérdéseiben nem értenek egyet, hogy

tegyék le e téren az éles kardot s segítsenek nekem a béke olajágával s legyenek meggyőződve; hogy ha tán áldozattal jár is ez: úgy ők — mint még gyermekeink is áldani fognak bennünket közös — emelkedett szellemű elhatározásunkért!

Nem a nemes verseny és közkérdésekbeni üdvös eszmeharcz abbahagyását kérem én, hanem azt, hogy kiki higgye el a másiktól — rólunk is higgyék el mások, hogy legbecsületesebb meggyőződés és önzetlen buzgalom az, mi bennünket a mi elveinkért való harcban vezet! Csak így érhetjük és becsülhetjük meg egymást s csak ily küzdelemre lehet oly eredményeket várni, a miket aztán mindenki örömmel fog elfogadni és saját törekvései gyümölcseinek is elismerni!

És most áttérek városunk életének másik fötényezőjére: az anyagi pénzügyi és közgazdasági haladásnak kérdéseire.

Városunk pénzügyeit mi is úgy javítottuk, mint az állam, t. i. tartozott a város 8⁰/₀-os kamattal a kórházalapnak, árvapénztárnak, a régi sikkasztások és árvízvédelmek gátépítések folytán; még a rendezett tanács idejéből — ezek után a kamatok előirányoztattak, de behajtva soha nem lettek és így maradtak a mostani előljáróságra 130 ezer frt erejéig, — ez aztán a különböző adósságokat egyesítette és egy olcsó törlesztési kölcsönre változtatta, — a mi által nemcsak több ezer fitra menő megtakarítást, de azt is elérte, hogy daczára a vasuti hozzájárulásnak — községi pótdadónk még sem lett magasabb, sőt ellenkezőleg — azelőtt volt 108⁰/₀, most pedig csak 90⁰/₀ — illetve 64⁰/₀, tehát merő hazugság az olyan beszéd, mintha ez a párt keverte volna a várost adósságokba!

A másik tér, a hol segítettünk: az adók rendszeresebb emberiebb kezelése és főkép a fogyasztási adónak jutányos kibérlése volt. A mult években a pénzügyminiszter a kinyomozott 27 ezer frt helyett a várostól csak 21 ezer frtot kívánt, a mi évenként 6 ezer frt megtakarítást hozott a városnak — legközelebb pedig a jövő évekre sikerült azt még olcsóbban — t. i. 20 ezer frtért kibérlennünk. — A többi adónemnél arra kell törekednünk, hogy a „kataszter“ terheit esetleg majd annak revideálatásával könnyítsük.

Ugy a városnak, mint az egyes birtokosoknak gazdasági életében legfontosabb volt és sok keserúséget okozott a mult években az ártéri társulati kérdés. Sok igazságtalan megtámadást, bírálatot hallottam, pepig — dicsekvés nélkül el lehet mondani — hogy éppen e téren értük el eddig is a legnagyobb eredményeket. Több irányba kellett ez ügyet erősen kézbe venni; — küzdelmünknek első célpontja az volt, hogy a város adósságai czimén vissza-

tartott 18 ezer frtos liquidationális évi járadék ezen letiltás alól föloldoztassék; — ezt sikerülven elérnünk, a liquidatiót egyidejig a városi pénztár élvezte, addig t. i. míg az ártéri társulatba tartozó birtokokra egyéni kivetés nem történt; de midőn ez bekövetkezett, s a miniszteri biztos ur az első kivetést hajtani kezdte: — belátva ezen birtokos társaink nehéz helyzetét, azonnal kivittük, hogy a város ezt az ártéri birtokosoknak odaadta s a megye és a kormány ezt helybenhagyta; a mi által az ártéri birtokosok terhe mindjárt felére szállott le. És most álljunk itt meg. Két hazugságot kell itt kiemelnem. Az egyik rágalom az, hogy én vagy pártom alakítottam meg a társulatot. Ebből egy betű nem igaz. Megalakította igenis a kormány a törvény erejénél fogva, azért is, mert már Szegednek és a parti községeknek védelme miatt is a nagy árvíz után azt tapasztalta, hogy a szomszéd községek sem tették meg a szükséges intézkedéseket, de meg azért is, mert a társulat többsége s mi ellenünkre is a társulat megalakulását kívánta és ha Csongrád ma elbírná is törülni a társulatot: a szomszéd községek és uradalmak azonnal újra megalakítanák azt és a törvény erejével ismét csak bevonnák abba Csongrádot. De hát azt kérdem minden józan eszű embertől, hogy ugyan mi érdekem, okom vagy gyönyörűségem lett volna épen én nekem vagy pártomnak a társulat megalakításából? Hiszen sem én, sem a mi pártunk emberei soha abból egyetlen fillér hasznót sem húztunk, mi ott hivatalt nem vállaltunk, sőt ellenkezőleg nemcsak a mi embereinkre is nehezedett a teher, hanem azonfelül még ingyen, a magunk költségén jártunk és járunk a társulat bajaiban Szegedre, Pestre; ránk ebből csak baj és költség származott. Így áll a dolog. És ennek bizonyosságára még azt hozom fel, hogy ime ott vannak Szentes, Vásárhely, Gyula, Szarvas, Gyoma, Endrőd, Karczag, Kunszentmárton, Kisujszállás stb. városok, — mindnyájának ellenzéki 48-as képviselői vannak, kézzel-lábbal küzdöttek a társulat és annak terhei ellen: és ma mégis mind benne vannak, sőt sok község nem is egy, hanem mindjárt egyszerre két-három társulatba is be van vonva! És ezért is mondom, hogy a másik hazugság az, hogy ezt valaki elbírná törülni. Nem úgy van, hanem igen is ellenkezőleg — igen is úgy van a dolog, hogy éppen csak is a mi társulatunk az, melyet a kormány egymillió száznegyvenezer frt előleggel segített eddig; még pedig olyannal, hogy azt joga lett volna sőt joga lenne ezután is önökre kivetni. Azt mondják, hogy a túlterhelésnél fogva a kormánynak kötelessége ezt tenni, nos és ha mégis nem teszi: ugyan mit tehet a társulat? Hát kérdem, ha minden társulat föllép ily követeléssel, akkor a kormány az or-

szág mostani helyzete mellett fölfogja-e venni az erre szükséges 25 milliót, vajjon az a törvényhozás, melynek többsége éppen nem tiszai birtokosokból áll: nem fog-e gondolni egyszerűen a törvény megváltoztatására vagy az ilyen követelmények függőben tartására: nos és akkor hol lesznek a mi erősségeink, ki fog elég hatalmas és erős lenni, hogy a mi szépen okosan, előrelátással kivittünk: megbirja tartani és ki birja vinni a kormány ellenére, akkor, mikor ahhoz még az ártérfejlesztés mai állapotában még csak szavunk se lehet.

Mi tehát nem a levegőbe kiabáltunk, nem handa-bandáztunk üres igéretekkel vagy vádakkal lázítván a népet, hanem segíteni igyekeztünk azon a bajon, melyet helyzetünk és a törvény hozott ránk.

Mi, midőn a miniszteri biztos ur tavaly 640 ezer s az idén $\frac{1}{2}$ milliónyi — összesen tehát egy millió 140 ezer frtnyi új kölcsönt akart fölvenni, ez ellen határozottan tiltakoztunk és csakis indítványom elfogadása után sikerült a kormányt arra bírni hogy ezen két nagy kölcsön évi terhet — összesen egy millió 140 ezer frtot a maga terhére átvállalta s a leszámolásig előlegezte. — Itt csak azt akarom megjegyezni, hogy tehát — a mi én közgazdasági fejlődésünk főfeltétele és végeztéljaként tűztem ki: t. i. a tiszai áradások és a belvizek elleni védelmet: azt sikerült így elérnünk. Ma a kormány viseli helyettünk az egy millió 140 ezer forintnak terhet és ez elég arra, hogy ebből a Tisza és a belvizek elleni védelmünk befejezhető legyen. Addig pedig a belvizek ellen is megbirtam és megbirjuk magunkat védeni a vízjogi törvény 48-ik §-ával, melyet a mi ellenfeleink a szomszédos községek épen azért neveztek el „csongrádi paragrafusnak,“ mert valóban a fokozatos elzárás védte és védi meg városunkat akkor, mikor a Tisza magas vízállása miatt abba a belvizeket leereszteni nem lehet, holott azelőtt a szomszéd idegen birtokosok vész idején szabadon öntötték az ő vizeiket a mi nyakunkba s nekünk nemcsak ezt, hanem a károk mellett a költségeket is kellett viselnünk. De ennél sem állunk mi meg. Nekünk két irányban van még teendőnk e kérdésben — t. i. egyrészt a kormány-nyal, másrészt a többi társulati érdekeltekkel való leszámolással; a mi azonnal meg fog történni, mihelyt a védekezési munkák és a műszaki ártérfejlesztés befejezve lesznek. — A kormánytól a maximális megterheltetés alapján követelnünk kell az államnak törvény szerinti teljes hozzájárulását, a mi maga után vonja azt, hogy ha a kormány az eddigi jó akarattal lesz irántunk: vagy az elől említett előlegek, sőt még azon túl is bizonyos összeg vállainkról levéttetnek, esetleg pedig újabb liquidáció is fog adatni. Az ártéri társulat többi tagjaival szemben pedig követelnünk kell az eddigi

ideiglenes teherviselési kulcs helyett egy végleges igazságos kulcsnak elfogadását, a mi az ártérfejlesztés befejezésével ismét maga után vonja azt, hogy a szomszéd birtokosok nekünk két irányban fognak kiegyenlítésre tartozni t. i. a mai ideiglenes kataszteri kulcs helyett a különböző vízszínek szerinti területek mennyisége után általunk helyettük előlegezett összegek visszatérítésével és másrészt a különböző töltés-magasságok közti különbségek pénzbeli kiegyenlítésével.

A legközelebbi jövő feladata lesz még aztán oda is törekednünk, hogy a miniszteri biztos kormányzat mielőbb megszüntettétvén, helyébe a társulati önkormányzat lépjen; s továbbá, hogy az eddigi különböző kölcsönök conversió útján egyetlen egységes és olcsó kölcsönre változtassanak át, ami mindenesetre ismét több ezer frtnyi megtakarítást fog eredményezni. A belviz szabályozás is ekként az állam segítségével s ugyszólván kizárólag az állam költségén fogván végrehajthatni — nekünk többé a fokozatos elzárás eddigi bajaival sem kell majd küzködnünk.

Ámde mindezeket túl még a z állammal nekünk hátra van azon nagy leszámolásunk, melyet az 1884. XXIII. t. cz. 10. §-a rendel el. Nagy, óriásinak mondható azon összeg, melyet a kormány Csongrád városának a vizek elleni védelmére áldozott: mintegy harmadfél százezer frt lett az északi part védelmére az előbbi kormánybiztos által fölhasználva, — közel másfélszázezer frt költesztett el kőburkolat- és kőhányásra, — majd ezek után jött a tavalyi 640,000 s az idei 500,000 frtos előleg, melyekből Csongrád városára az eddigi arányok szerint mintegy $\frac{1}{2}$ millió frt tőke tartozás esnék. Be kell látni, hogy ennek terhe alatt össze kellene roskadnunk, a földbirtokra holdankint nehezedő közterhek ma is 10 frton felül mennek, bizonyos tehát, hogy nekünk oda kell törekednünk, miszerint a kormány és a törvényhozás belássák azt, hogy mi több terhet elviselni nem vagyunk képesek, s ebből folyólag egyrészt a múltból fenyegető nagy tartozásokat el kell ugy engednie, a mint ez a percsora-szegedi ártéri társulattal az 1881. 49. t. cz. szerint történt, önkényt értetik, hogy ehhez ismét a törvényhozás és kormány jó akarata kell; — annélkül nem boldogulunk s azért árulást követ el a város ellen az, aki ma ezt a küzdelmet bármi úton is megnehezíti. Folyó terheinken pedig a már fentebb említett kormányi és társulati leszámolások körültekintő és legerélyesebb keresztülvitelével kell segitenünk. Ha ez így keresztül lesz vive, — pedig ennek ideje a legközelebbi országgyűlés alatt lesz — akkor nem lesz Csongrádon senki, a ki a Tisza szabályozást kárhóztasa, sőt — áldani fogják, mert a gazda, a kereskedő, az iparos sőt a napi munkája

után élő szegény ember is teljes biztonságban érezheti magát és fogja munkájának gyümölcseit élvezhetni. — Szükséges lesz azonban az ártérfejlés befejezését is sürgetnünk; tudjuk, hogy ezt éppen a függőben levő fellebbezések gátolják.

Még egy kapcsolatos kérdést kell itt kiemelni, — és ez az, hogy a folytonos védekezési munkálatok által károsított, kiszáradt egyes felek végre és mielőbb megkapják a teljes kártalanítást a birtokaikban okozott károkért. Ennek egy része már most is meg van, az összes többi károk iránti eljárást pedig sikerült a legerélyesebben folyamatba tételni, a minisiteri biztos utasítva lett ezek iránt is eljárni és jelentést tenni a kormánynak; s így alapos kilátás van arra, hogy ezáltal is sok régi jogos panasz igazságosan orvosolva leend.

Némi kapcsolatban van ezzel még egy hiányzó közintézmény kérdése. Néhány évvel ezelőtt történt, hogy a állami illetékeket kezelő városi pénztárnok télviz idején akarta Szentesre a közpénzeket átvinni. Tudjuk, hogy kocsijával a töltésről lefordulva kocsijával együtt odaveszett és vele együtt — ismeretlen mennyiségű, tömérdeknek állított pénz is. Oly pénzek, melyeket jóhiszemű adózók től hajtották be és követeltek még újra, a mint ez iránt hozzám is többen fordultak panaszszal. Tekintve azon nyomorúságos állapotot, hogy bennünket a székhelytől a Tisza választ el, nekünk ebből ismét két kötelességünk folyik: — az első az, hogy maga Csongrád városa legyen székhelye egy adóhivatalnak, a melybe annyi adózó és ártéri birtokos itthon fizethesse a maga tartozását s eltekintve az ily új hivatal idehozatalával járó társadalmi és szellemi előnyöktől, ez által is sok sérelem lesz orvosolva és a közönség nagy részének régen hangoztatott óhajta lesz teljesítve. És itt bejelenthetem Önöknek, hogy ismét az a pénzügyminisiter, a kinek városunk iránti kifogyhatlan jóságára én annyiszor appelláltam már: ezt a régi vágyunkat is teljesíteni ígerte s elrendelte az előmunkálatokat úgy, hogy az új adóhivatal, a mely által Csongrád városa újra egy nagy vidéknek lesz központja: 1892. évi július 1-én fel fog állítani. — A másik törekvésünk kell, hogy az legyen, miszerint a szentesi székhelyvel járó további mizériáknak lehetőleg vége vessék. Ennek több útja van. Mi egyelőre a mű-utón kívánunk célt érni; de párhuzamosan dolgoznunk kell a szentes-orosházi vasúti összeköttetés létrehozásán is, melynek jövője van s a mely bennünket a húszezer frtos hozzájárulás hátralévő részétől is megszabadítand.

Ennek kapcsán említést kell itt tennem a vasúti hozzájáró mű-útról is, melyet a vasút és gúzhajó állomásig kiépíteni a közel jövő feladatát képezi, törekednünk kell azonban erre úgy, hogy a kereskedelmi minisiter új megadja s esetleg a húszezer frt részbeni átengedésével segítsen bennünket arra, hogy ezt a mű-utat az adózók megterhelése nélkül építhessük ki. — Ebben is folyamatba tettük a szükséges lépéseket.

Közigazdasági életünk ezen nagy feladatai mellett nem szabad megfeledkeznünk a szőlőbirtokról sem, melyben nagy kincsünk, jövő felvirágzásunk egyik nagy tényezője rejlik. Az idén nagy csapás sújtotta a szőlőbirtokosokat; igyekeztünk is rajtuk adó leengedéssel s főképp az adómentes szesz-főzés engedményének kieszközölésével segíteni s a kormány — bár elkésve jelentettük is be — megengedte ezt. S a város be is szerezte az üstöket, melyekben ezentúl szőlőbirtokosaink a maguk családjuk s cseléd-ségük használatára szükséges szeszt (100 literig) adómentesen főzhetik.

Mi tehát a nagy csapásból nagy tanulást merítettünk, mert jövőre az adómentes pálinkafőzést minden évben rendszeresen gyakorolva — évenként nagyon sok ezer frt. fog az elengedett adóból polgártársaink zsebében maradni. — Ugyancsak a szőlőbirtok érdekében multhatlanul szükségesnek tartok egy törvényes intézkedést: a mű-utak csinálásának és eladásának eltiltását.

Mig mindeki szabadon gyártja a bort s annak nincs olyan tilalma — mint a hamis pénznek — addig Magyarországon a szőlőbirtokos osztálynak, mely most a homoktelepítésekkel annyira szaporodik, jövője biztosítva nincs.

Ezek mellé kívánatosnak vélném még, hogy gazdáink a dohány termeléssel nagyobb mérvben foglalkozzanak. Tudhatja mindeki, hogy a ki csak hozzám fordult engedély iránti kérésével, én azt illető helyen igyekeztem is úgy előmozdítani, hogy a siker meglett, — Kár volna jövőben ezt a nagy haszonnal járó termelési ágat elhanyagolni.

Mindezekből látni lehet azt, hogy városunk és népünk ügyét-baját nem egy kérdés teszi ki; nagyon sok oldalról kell azt felismerni, megtanulni, éveken keresztül ápolni s a kormány és törvény hozást is — a mi jogos panaszaink és kívánságaink méltánylására rábírni. De ha a népben a bizalom, az előjáróságban a jóakarát és szakértelem, s a város képviselőjében a komoly törekvés meg van, akkor a siker ki nem maradhat. Igaz, hogy sokszor szégyenkezve, arczpirulással, kunyorálva kellett egy-egy ügyben — nem kétszer — háromszor, — de sokszor tiszser is fellépni, kapacitálni, informálni, meggyőzni; egyszer könyörögni s máskor követelni.

De csak így lehetett azokat a sikereket elérnünk, a melyekről fentebb rámutattam, hogy t. i. pénzügyeink már is teljesen javultak, viz elleni védekezéseink teljes, és a helyzet úgy áll, hogy a közel jövőben a csongrádi nép terhei okvetlenül alább fognak szállani s terheink nagy része vagy az országra, vagy a társulat többi tagjaira áthárítható lesz. Vasútnak és a keresk. szerződéses birtokában tehát messzebbtől helyi és országos politikánk következtében a föld és szőlőbirtokosok természetnek minden paránya nagy áron lesz értékesíthető, úgy, hogy tehát bizony csökkenő terheink viselésére erők és képességünk nagyobb lesz. — Nem hivalkodásból soroltam föl ezeket, mert hiszen bárki is azt jegyezheti meg ezekre, hogy én és pártom csak kötelességünket teljesítettük, — de nekünk éppen ez kell, mert mi csakis ezt ígértük és ha ezt az egy ígéretet meg tartottuk — amint nyugodtan mondhatom — megtartottuk, — és ezt elismerik; akkor egyrészt nem is ámitottunk senkit s másrészt jutalmunkat is megtaláltuk — ezen elismerésben és öntudatunkban. Önök láthatják, hogy városunk politikáját is nem máról-holnapra, hanem lehető előre látással hosszú időre rendeztük be. És ha jövőre is én az önök bizalmát kérem, elhihetik, — ebben önző célok nem vezetnek; — ha személyes érdekeimet tekintetnem volna, azokat a közel multban fényesen kielégíthettem volna; tényleg igazán méltósággal járó állásokra lettem felhíva; elutasítottam magamtól s a helyett a nemzeti munkában egyszerű napszamos szerepét kértem, a nemzet érdekében igyekeztem dolgozni csekély erőm szerint úgy a szakbizottságokban, mint magában a képviselőházban; — az önök vagyis városunk érdekében pedig hosszú, ismételt — mert ismételni kellett — munkával, majdnem naponként után járással kivittem azt, a mi az előtt nem volt: hogy a kormány, törvényhozás és közvélemény ma tisztán látja s méltányosan itéli meg Csongrád súlyos helyzetét, és jó akarattal találkoztam most már mindenütt. — Mit kell tehát Csongrád város népének tenni? Sokkal büszkébb és önnállóbb e nép, sem hogy elveit mellékes tekintetekért feláldozza; de másrészt tanulva az idők nyomorúságain — elég reálisnak és politikailag is éretnek tapasztaltam arra, hogy múltó ábrándképekért és politikai szemfényvesztésekért ne dobja oda saját jövőjét; az ámitok elmennek elmulnak, de a bajok megmaradnak, ezekből a bajoktól ez a város a maga csekély erejével kibontakozni nem bír, — ez bizonyos, — jőzanul és öntudatosan tehát csak azt a politikát kell folytatnia, hogy a mire a maga ereje nem elég: annak átvállalására igyekezzék egy nagyobb erejű jobarátot- az államot megnyerni. Az állam — vagyis annak kormánya eddig is sokat tett Csongrádért, messze túlhaladja a fél milliót az, amiben a kormánytól eddig is részesült; annak pedig összegét, hogy okos, előrelátó politikánkkal még mennyi más bajtól és tehetől szabadítottuk meg, akkor mondhatnók meg, ha majd mindez újabb kivetések és adóemlések alakjában beavatkozásunk nélkül rájuk nehezedett volna. — Sokan mondták, hogy engedni kellett volna ennek bekövetkezését és csak azután szabadítani meg a népet a már ismert tehetől, majd aztán nagyobb háttal érzett volna; — én ezt nem követtem, én a nép bajaival nem taktikáztam, én a terhek ellen dolgoztam már akkor, mikor azok csak még fenyegettek, és így lön meg aztán az a siker, hogy számos fenyegető teher nem következett be.

Ugyan mi lenne, ha az egy millió és több százezer frt kivetettét volna, avagy majd kivetettét? Ugy-e bár majd futkározni — akkor a szabadító egyén, politika-párt vagy kormány után?

Nincs egyéb kívánságom, minthogy a nemzetnek és kormánynak ezekben való

sok és nagy jóságát e város népe csak ismert hazafiságával fizesse vissza! Politikai kérdésekben alkunak helye nem lehet; nekünk helyi és személyi érdekekért nem lehet eladó polit. meggyőződésünk, de abbéli büszkeségünk mint polgári erénynek ikerestvére más nem lehet, mint a hála a mi jogos érdekeink felismeréséért, és bizalmának minél nagyobb nyilvánításával adjon a működésre erőt képviselőjének, mert a kevesebb bizalomnak örvendő képviselő a ki sok egyes ember személyétől függ, kevesebbet is tehet. — Köztem és Csongrád város népe között megvan és megmarad egy állandó kapcsolat, azon hasonlóság, hogy mi a nemzet fáján nem az odafent dús lombokkal büszkélkedő ágakat képezzük, melyeken a gyümölcsök függenek, hanem a mi eredetünk odalent mélyen van. Mi a földet turó, termő gyökereket képezzük, melyek nem viritnak ugyan, de nem is halnak el időnként, hanem a fa nagy termő életét a föld mélyébe törő munkájokkal biztosítják. Nem mondhatjuk el — mint a politikás ellenpárt egyik vezérfia — hogy a mi őseink kétszáz évvel ezelőtt kaptak rangot és vagyont akkori működésükért: — a mi őseink akkor is csak egyszerűen éltek, munkálkodtak és ha a nemzeti érdek úgy kívánta: meghaltak önzetlenül e hazáért.

Ha ebben a történeti igazságban politikai irány is van, akkor én annak hiva, vagyis népünk jogainak és alkotmányunknak szerény, de határozott és független öre!

A mi az egyes polgárokhöz való viszonyomat illeti: mit szólnak erről? Nem azon képviselőik közé tartozom, a kik csak a mandátum átvételkor vagy az újabb mandátum átvételkor, vagy az újabb mandátum kereséskor mutatják magukat kerületükben. Tudják önök, hogy minden baj feimerülésekor, s minden esztendőben többször megjelentem itt — rendelkezésre állottam mindenkinél, akár annak a gazdagabb birtokosnak a kinek adó vagy dohánybaja volt, akár azoknak a szegény 48-iki honvédeknek, a kiknek segínyt kellett kieszközölni, — a mit tehettem; megtettem és ha minden bajt nem tudtam megorvosolni: nem rajtam mult; olyan ember nincs is, a ki minden baj orvoslására képes.

Befejezem röviden beszédemet. Lehet, hogy sokat beszélnek majd önök nagy adóról, a súlyos társulati terhekről. Hát a mi az adókat illeti, igaz — súlyosak, — de hát csak olyan súlyosak azok ma is s lesznek a jövőben is ott is és akkor is, a hol és a mikor ellenzéki képviselőket választanak, sokkal több lesz akkor, ha önöket nagy ígéretekkel ámitják. Minden ígéret pénzzel jár, maga után vonja azt, hogy a nép terhe emelkedik — ezzel legyenek tisztában — ezért nem akarok, nem merek és nem is szoktam én ígérni soha; pedig a nagy terhek mellett éppen Csongrád városának lehet tán legkevesebb oka panaszra, mert hiszen ha azt mind összeadjuk, a mit mi a kormánytól iskoláinkra, árvízvédekezésekre és az ártéri társulatlant kaptunk — a mi mesze föllihaladja a fél millió tőket: akkor egy furcsa és meglepő tény áll elő: — az, a mi különösen hangzik tán, és mégis úgy van, hogy t. i. mi sajátképen mit sem adunk az országnak, mert az ország nekünk nemcsak azt mind visszaadta a mit mi adóztunk, de még annál többet is. Már most hogy remélhesse, hogy követelhesse éppen az a város az adók leszállítását, a mely város népe azokból az adókból — sőt még más községek által fizettekkel is — fedezi a maga iskolája, árvízvédelme és ártéri társulata költségeit? Ezt talán jó lesz meggondolni; mert majd egykor, ha a többi községeknek is eszébe jutna annyit kivívnia a kormánytól, a mennyit Csongrád kap: hát akkor az ország álla felkophat — mert nem marad miből fizetni a hivatalnokokat és a hadsereget stb.

Különbözők a polit. pártállások. A 48-as pártali küzdelem előttünk nem új; most egy új párt lép élénkbe: a nemzeti párt. Mit akar? A közjogi alap tekintetében nyganzat a mit mi — a szabadelvű párt; egyebekben olyanokat, miknek én is úgy fentebb, mint előbb számtalanszor kifejezést adtam. Áldatlan harez az, melyből végelemzésében a nép csak azt látja, hogy gr. Szapári helyett gr. Apponyiék jussanak a kormányra... Soha nagyobb csalódás a csongrádi népet még nem érte, mint hogy ha megváltását ily reményekhez köti! Majd szembe nézünk akkor azokkal, a kik ma beválthatatlan ígéreteket tesznek olyanok nevében is, kik azok képtelenségéről maguk megvannak győződve! Mi nem ígérünk — tetteinkre mutatunk — válasszon szabadon a nép, — rólunk tudhatja mindenki, hogy nem erőszakkal, nem pénzzel szereztük meg a nép bizalmát, hanem azzal, hogy vele összenőve — nyomorúságában segítettük úgy is, hogy részére bizonyos, megfogható segítséget szereztünk s úgy is, hogy számos nagy bajt hártottunk el róla, ezt szándékozunk tenni a jövőben is. A mi pártunk az, melynek immár 17-ik éve, hogy őtízben adott többséget a nemzet bizalma, melyhez rajtam kívül 250 kerületnek képviselője tartozott s fog bizonyára tartozni a jövőben is. Ez büszkeségünk!

Én ezek után s így ajánlom magamat az önök barátságába s bizalmába!